

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ИНФОРМАТИКА ЙЎНАЛИШЛАРИДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ АМАЛИЁТИ

Ирмухамедова Навруза Абдуллажонова

ГУЛДУ2-боскич докторанти

Олий таълим муассасаларида информатика йўналишларида кадрлар тайёрлаш амалиёти шуни кўрсатдики, таълимнинг моҳияти талабаларнинг эҳтиёжлари ва қобилиятларини ривожлантириш эмас, балки ўқув фанлари бўйича асосан билимларни ахборот-вербал тарзда етказиш, кўникма ва малакаларни шакллантиришдан иборат бўлиб қолмоқда. Бундай репродуктив, юзаки ўзлаштирилган маълумотлар талабага амалий ҳаракатларни бажаришга етарли имкон бермайди. Оқибатда талабаларда ҳаддан зиёд ахборотнинг беҳуда жамғарилаётганлиги, таълимнинг бефойдалиги ва унинг ҳақиқатдан узоқлиги каби фикрлар пайдо бўлади. Талаба реал ҳаётдан узоқлашиб қолгандек, унинг олдига фақат илгаридан тўпланиб келган ахборотларнигина ўзлаштириш мақсади қўйилгандек туюлади. Бундай мақсад талабанинг фаоллигини чеклаб қўяди, оқибатда унинг ҳам шахсий, ҳам ижтимоий жиҳатдан анланган маъноси йўқолади.

Бундай муаммоли вазиятдан чиқишнинг ягона йўли олий таълим тизимига янги, яъни, компетентли ёндашувни жорий этишдир. Таълим амалиётида компетентлик ёндашувини амалга ошириш ушбу жараённинг барча жиҳатларини чуқур ва ҳар томонлама илмий ўрганишни талаб этади. Шу билан бирга, таъкидлаш керакки, компетентликни педагогик феномен сифатида талқин қилиш қийин, чунки, компетентлик категорияси педагогикага янги кириб келган бўлиб, у фанда етарли даражада чуқур англаб етилган ва ўзининг мустақам ўрнига эга. Шу билан бирга, таълимда компетентликка йўналтирилган ёндашувларнинг долзарблиги туфайли “компетентлик”, “компетенция”, “таянч компетенциялар” атамалари таълимнинг янги сифатларига доир масалаларни муҳокама этишда тобора кўпроқ ишлатилмоқда ва борган сари кенг тарқалиб бормоқда. Педагогик ҳамжамиятда компетентлик ва компетенциялар, улардан қайси бирлари таянч (универсал) ҳисобланиши, уларни шакллантириш ва баҳолаш усулларининг қандай эканлигини тушуниб етиш жараёни жадал бормоқда, ушбу тушунчаларни аниқлаштириш бўйича қизғин мунозаралар давом этмоқда. Шу сабабли бугунги кунда ушбу тушунчаларнинг жуда кўплаб таърифлари ва талқинлари мавжуд.

Компетентлик – бу фақатгина ўзлаштирилган билимлар ва тажрибаларнинг мавжудлиги ҳамда салмоқли ҳажми бўлибгина қолмай, балки, уларни керак вақтда ишга сола билиш ва ўзининг функционал хизмат вазифаларини бажариш жараёнида улардан фойдалана олиш демакдир. Бу

маънода компетентлик инсоннинг, шахснинг, касб эгасининг тавсифи ҳисобланади, айти чокда, у шахс индивидуал шахсий имкониятларининг йиғиндиси, унинг ўз касбий билимлари ва тажрибаларини амалий фаолиятида самарали равишда қўллаш олиш қобилияти ҳисобланади.

Компетентликка йўналтирилган ёндашув асосидаги таълимда замонавий таълим технологияларидан фойдаланиш таълим берувчининг вазифаларини ўзгартиришни тақозо этади – нафақат билим бериш, балки таълим олувчиларга уларни мустақил излаш, таҳлил қилиш, таққослаш ва ўзгартириш, ҳаётий муҳим вазифаларни ҳал этишда қўллаш, барча ҳаётий йўли давомида билимларини тезкор янгилаш ва тўлдиришни ўргатиш керак бўлади.

Компетентликка йўналтирилган ёндашув асосидаги таълим инсоннинг ўз шахсий манфаатлари учун ҳам, жамият, давлат манфаатлари учун ҳам олиб борадиган фаолиятининг асосий соҳаларида муваффақиятини таъминловчи билимлар ва амалий фаолият усулларини комплекс равишда ўзлаштиришига қаратилган. Кўпгина илмий-педагогик тадқиқотларда “педагогик компетентлик” тушунчасидан фойдаланилади, бунда ушбу тушунча икки хил маънода ишлатилади. Биринчи ҳолда, касбий компетентликнинг бир кўриниши бўлиб, муайян касбий соҳа вакилларига тегишли таълим соҳаси (ўқитувчилар, педагоглар, таълим муассасалари ҳамда таълимни бошқариш органлари раҳбарлари ва бошқалар). Бу ҳолда мазкур атаманинг синонимлари сифатида “педагогнинг касбий компетентлиги”, “касбий-педагогик компетентлик”, “касбга оид педагогик компетентлик” каби тушунчаларни кўрсатиш мумкин.

Иккинчи ҳолда, педагогик компетентлик – фаолияти педагогикага тегишли бўлмаган, лекин маълум бир даражада педагогик йўналтирилганлиги мавжуд бўлган мутахассислар касбий компетентлигининг таркибий қисми сифатида тушунилади. Уларга “инсон-инсон” касблар типи тизимида, яъни одамлар, айниқса болалар ва ёшлар билан ишлайдиган кўпгина мутахассисларни киритиш мумкин (ижтимоий соҳа ходимлари, психологлар ва бошқалар).

Касбий фаолияти самарадор бўлиши учун эгалланиши муҳим бўлган компетенциялар соҳасининг турли-туманлигини англаш айнан ушбу компетенциялар доирасини аниқлаш, шунингдек, улар орасидан ўз характерига кўра энг универсал бўлган таянч ҳамда умумкасбий ва махсус компетенцияларни ажратиш кўрсатиш мумкин. Ҳар бир замонавий мутахассис учун муҳим бўлган таянч компетенцияларни эгаллаш зарурияти педагогнинг касбий компетентлиги тузилмасига индивиднинг турлича қарашларини ифодалаш имконини берувчи таркибий қисмни киритишни тақозо этади. Шунинг учун таянч компетентлик тузилмасида қуйидаги нисбатан мустақил ҳисобланадиган таркибий қисмларни (компонентларни) ажратиш кўрсатиш мумкин:

ФЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Musaev M.M. “Kompyuter tizimlari va tarmoqlari”. Toshkent.: “Aloqachi” nashriyoti, –Oliy o‘quv yurtlari uchun qo‘llanma.2013. 394 bet.
2. Djumanov J.X., Miryusupov Z.Z. Kompyuter tarmoqlari: O‘quv qo‘llanma, Muhammad Al-Xorazmiy nom. TATU. - T. : Aloqachi, 2020. - 144 b.
3. К.Т.Абдурашидова, Н.А.Ирмухамедова, С.Р.Ботиров. “Учебное пособие для выполнения лабораторных работ по дисциплине Компьютерные сети”. - Ташкент, ТУИТ, 2022. 116 страниц.